

Briuselis, 2018 06 01
COM(2018) 395 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES iniciatyva dėl apdulkintojų

{SWD(2018) 302 final} - {SWD(2018) 303 final}

1. ES VEIKSMŲ DĖL APDULKINTOJŲ REIKALINGUMAS

Pastaraisiais metais visuomenės dėmesys atkreipiamas į sudėtingą bičių populiacijų būklę – bičių populiacijos nyksta ES ir visame pasaulyje. Už šio plačiai žinomo reiškinio slypi daug didesnio masto problema – drastiškai mažėja Europos visų rūšių laukinių vabzdžių apdulintojų, įskaitant laukines bites, žiedmuses, drugelius ir kandis, populiacijos ir nyksta jų įvairovė. Daugybė apdulintojų rūšių išnyko arba joms gresia išnykimas¹.

Tai labai svarbi priežastis, kodėl reikėtų susirūpinti, nes apdulintojai – neatsiejama sveikų ekosistemų dalis. Jei nebūtų apdulintojų, imtų mažėti ir galiausiai išnyktų daug augalų rūšių, o kartu ir nuo jų priklausantys organizmai, ir tai turėtų sunkių ekologinių, socialinių bei ekonominių pasekmių. Kultūriniai augalai nevienodai priklausomi nuo juos apdulkinančių gyvūnų. Apskaičiuota, kad šiuo metu 5–8 proc.² pasaulio kultūrinių augalų produkcijos yra tiesiogiai susijusi su gyvūnų atliekamu apdulkinimu. Vien ES apie 84 proc.³ kultūrinių augalų rūšių ir 78 proc.³ laukinių gėlių rūšių yra priklausomos, bent jau iš dalies, nuo gyvūnų atliekamo apdulkinimo. Kasmet iki maždaug 15 mlrd. EUR⁴ vertės žemės ūkio produkcijos yra tiesiogiai susijusi su vabzdžių atliekamu apdulkinimu.

Pirmojoje pasaulinėje ataskaitoje dėl apdulintojų, paskelbtoje Tarpvyriausybiniame mokslinėje politinėje biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformoje², nurodoma, kad didžiausią grėsmę apdulintojams kelia žemės naudojimo keitimas, intensyvus žemės ūkis ir pesticidų naudojimas, aplinkos tarša, invazinės svetimos rūšys, užkratai ir klimato kaita. Joje taip pat teigiama, kad labai trūksta žinių apie tai, kaip veikia šie veiksniai, ir pabrėžiama būtinybė imtis tarpsektorinių veiksmų šiems klausimams spręsti. Šioje ataskaitoje nustatyti faktai patvirtinami Biologinės įvairovės konvencijoje⁵, kurioje pabrėžiama apdulintojų bei jų teikiamų ekosisteminių paslaugų svarba siekiant įvairių JT nustatytų darnaus vystymosi tikslų⁶.

ES yra nustačiusi įvairių apdulintojams naudingų priemonių, visų pirma pagal aplinkos ir sveikatos politiką (ypač Paukščių direktyvą, Buveinių direktyvą ir ES teisės aktus dėl pesticidų), taip pat pagal bendrą žemės ūkio politiką, sanglaudos politiką ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politiką. Taip pat yra keletas nacionalinių ir regioninių strategijų dėl apdulintojų. Tačiau iki šiol nenustatyta bendrų suderintų ES veiksmų, skirtų apdulintojų populiacijos mažėjimo problemai spręsti laikantis integruoto įvairius sektorius ir įvairių sričių politiką apimančio požiūrio. ES ir jos valstybės narės šią problemą turi spręsti kartu.

Šiame komunikate pateikiami strateginiai tikslai ir keletas veiksmų, kurių ES ir jos valstybės narės turėtų imtis siekdamas išspręsti apdulintojų populiacijų mažėjimo ES problemą ir

¹ Žr. pridedamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą. Jame pateikiami išsamūs įrodymai, kuriais grindžiamas šis komunikatas.

² Potts, S.G., et al., (2016), *The Assessment Report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on Pollinators, Pollination and Food Production*, Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn, Germany. 552 pp.

³ Potts, S., et al., (2015), *Status and Trends of European Pollinators. Key Findings of the STEP Project*, Pensoft Publishers, Sofia, 72 pp.

⁴ Gallai, N., et al., (2009), *Economic Valuation of the Vulnerability of World Agriculture Confronted with Pollinator Decline*, *Ecological Economics* 68.3: 810–821.

⁵ <https://www.cbd.int/>.

⁶ Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijos sprendimas XIII/15, <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-13/cop-13-dec-15-en.pdf>.

prisidėti prie viso pasaulio pastangų jas išsaugoti. Jame formuojamas integruotas požiūris į šią problemą ir veiksmingesnio esamų priemonių ir politikos įgyvendinimo sistema.

Iš šios iniciatyvos matyti Komisijos siekis paspartinti pažangą siekiant ES tikslo iki 2020 m. sustabdyti biologinės įvairovės nykimą bei ekosistemų funkcijų praradimą ir padėti joms atsikurti⁷, kuris dar kartą patvirtintas Veiksmų plane gamtai, žmonėms ir ekonomikai⁸. Šia iniciatyva reaguojama į Europos Parlamento^{9,10} ir Tarybos¹¹ raginimus imtis veiksmų siekiant apsaugoti apdulkintojus ir jų buveines, kad būtų sustabdytas jų nykimas. Per viešas konsultacijas¹², vykusias rengiant šią iniciatyvą, nustatyta, kad ES iniciatyvą dėl apdulkintojų labai palaiko įvairios suinteresuotųjų šalių grupės, ypač plačioji visuomenė.

2. INICIATYVOS SUDEDAMOSIOS DALYS

Šioje iniciatyvoje išvardytais tikslais ir veiksmais siekiama pagerinti mokslo žinias apie vabzdžių apdulkintojų populiacijų mažėjimą, pašalinti pagrindines žinomas šios problemos priežastis ir sustiprinti visų susijusių subjektų bendradarbiavimą. Nors daugiausia dėmesio skiriama laukiniams apdulkintojams, šia iniciatyva sprendžiami visiems apdulkintojams kylančios problemos. Taigi ji bus taip pat naudinga naminiams apdulkintojams, ypač bitėms, ir papildys esamas ES paramos bitininkystei¹³ ir bičių sveikatai¹⁴ priemones.

Siūlomi veiksmai skirti įgyvendinti trumpuoju laikotarpiu, tačiau jais bus pradėti pagrindiniai procesai ir nustatyti pagrindiniai mechanizmai, kad problema būtų sprendžiama ilgesniu laikotarpiu, laikantis holistinio požiūrio. Šiems veiksams sėkmingai įgyvendinti reikės tinkamų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Politikos formuotojai ir valdžios institucijos nėra pajėgūs šios problemos išspręsti veikdami atskirai – taip pat reikės įtraukti ES piliečius ir įmones.

Iniciatyvoje nustatomi ilgalaikiai tikslai ir trumpalaikiai veiksmai pagal tris prioritetines

I PRIORITETINĖ KRYPTIS: pagerinti žinias apie apdulkintojų populiacijų mažėjimą, jo priežastis ir padarinius;

II PRIORITETINĖ KRYPTIS: pašalinti apdulkintojų populiacijų mažėjimo priežastis;

kryptis:

Priedo lentelėje pateikiama išsami informacija apie įvairius veiksmus ir jų sudedamąsias dalis pagal kiekvieną prioritetinę kryptį.

⁷ ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m.,

http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm.

⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/communication_en.pdf.

⁹ 2016 m. vasario 2 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES biologinės įvairovės strategijos laikotarpio vidurio peržiūros (2015/2137(INI)).

¹⁰ 2017 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Veiksmų plano gamtai, žmonėms ir ekonomikai (2017/2819(RSP)).

¹¹ Tarybos išvados 13398/16 dėl Biologinės įvairovės konvencijos (BĮK),

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13398-2016-INIT/lt/pdf>.

¹² http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/index_en.htm.

¹³ https://ec.europa.eu/agriculture/honey/programmes_en.

¹⁴ https://ec.europa.eu/food/animals/live_animals/bees/health_en.

2.1. I PRIORITETINĖ KRYPTIS: pagerinti žinias apie apdulkintojų populiacijų mažėjimą, jo priežastis ir padarinius

ES jau prisideda prie vertingų žinių kūrimo (pvz., įgyvendindama projektus ALARM¹⁵ ir STEP¹⁶, taip pat pildydama Europos raudonąją knygą¹⁷). Iš šių priemonių aiškiai matyti, kad apdulkintojų bauginamai mažėja ir kad būtina nedelsiant imtis veiksmų, o esamos žinių spragos vis dar didelės. Visas mažėjimo mastas nežinomas ir kol kas nėra visiškai aišku, kaip tai atsilieps žmonijai ir ekonomikai. Nors pagrindinės apdulkintojams kylančios grėsmės nustatytos ir galima nedelsiant imtis žiniomis grindžiamų veiksmų, būtina atlikti daugiau tyrimų siekiant įgyti žinių apie kiekvienos iš šių grėsmių poveikį ir jų sąveiką. Taigi pagrindinis šios iniciatyvos tikslas – pagerinti žinias, o jam pasiekti bus reikalingos Komisijos, valstybių narių, Europos aplinkos agentūros, akademinės bendruomenės, suinteresuotųjų šalių ir piliečių bendros pastangos.

Reikia geriau vykdyti ES gyvenančių apdulkintojų rūšių ir populiacijų stebėseną. Kuriant suderintą stebėsenos procesą, skirtą žinių apie jų būklę ir tendencijas spragoms pašalinti, bus reikalingos bendros ES ir jos valstybių narių pastangos. Reikės suburti techninę ekspertų grupę, kuri parengtų racionalią standartizuotą metodiką. Šiam procesui praverstų piliečių mokslinė veikla¹⁸, informacinių ir ryšių technologijų priemonės bei technologijos, kaip antai DNR brūkšniniai kodai ir kompiuterio mokymasis. Sukaupus kokybiškų duomenų, vietoje surinktų vykdant stebėseną, bus galima įvertinti nykstančias apdulkintojų rūšis ir sukurti patikimus su apdulkintojais susijusius rodiklius. Naudojantis šiais rodikliais būtų lengviau įvertinti įvairių sričių (visų pirma – aplinkos, žemės ūkio ir sveikatos) ES politikos poveikį ir stebėti ES pažangą, daromą siekiant JT nustatytų darnaus vystymosi tikslų Nr. 2 (panaikinti badą) ir Nr. 15 (gyvybė žemėje)¹⁹. Šiuos rodiklius naudojant kartu su duomenimis apie apdulkintojus ir apdulkinimui kylančią grėsmę, būtų galima atlikti integruotą apdulkintojų populiacijų mažėjimo ir jo poveikio visuomenei bei ekonomikai vertinimą (taikant tokias priemones kaip ekosistemų ir jų paslaugų nustatymas ir vertinimas²⁰ bei su apdulkintojais ir apdulkinimu susijusio gamtinio kapitalo apskaita²¹) ir sukurti tinkamas atsakomąsias politikos priemones.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos turi būti stiprinami atsižvelgiant į visus aspektus: problemos reikšmingumą (apdulkintojų būklė ir tendencijos), priežastis (apdulkintojams kylančios grėsmės, jų santykinė svarba ir sąveika) ir padarinių (poveikis gamtai, žmonių gerovei ir ekonomikai) šalinimas. Fundamentiniai tyrimai (sistematika, taksonomija) ir taikomieji

¹⁵ <http://www.alarmproject.net/>.

¹⁶ <http://www.step-project.net/>.

¹⁷ <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/>.

¹⁸ Piliečiai gali padėti rinkti duomenis ir taip atlikti aktyvų vaidmenį remiant mokslą šioje srityje, <https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=citizen§ion=monitor>.

¹⁹ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/indicators>.

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/index_en.htm.

²¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/ecosystem-services-accounting-part-i-outdoor-recreation-and-crop-pollination>.

moksliniai tyrimai turėtų būti remiami siekiant padidinti ES su apdulkintojais susijusios stebėsenos ir vertinimo pajėgumus. Pagal keletą vykdomų mokslinių tyrimų projektų bus pasiekta rezultatų, susijusių su apdulkintojais²², taip pat su augalų apsaugos srities inovacijomis, integruotos sveikatos priežiūros koncepcijomis ir pesticidų alternatyvomis²³.

Atvira prieiga prie su apdulkintojais susijusių duomenų ir informacijos – būtinoji sąlyga, kad būtų galima geriau naudotis esamais ištekliais siekiant sukurti naujų žinių ir inovacinių sprendimų. Reikėtų toliau telkti pastangas siekiant sujungti padrikus duomenis bei informaciją ir padaryti juos lengvai prieinamus.

2.2. II PRIORITETINĖ KRYPTIS: pašalinti apdulkintojų populiacijų mažėjimo priežastis

Dėl veiksmų, skatinančių apdulkintojų populiacijų mažėjimą, įvairovės būtina imtis įvairius sektorius ir įvairių sričių politiką apimančių poveikio švelninimo veiksmų.

Imantis veiksmų ir skiriant finansavimą pirmenybė turėtų būti teikiama sparčiausiai nykstančioms ES gyvenančių apdulkintojų rūšims ir buveinėms, kaip antai saugomoms pagal Buveinių direktyvą arba įtrauktoms į Europos raudonąją knygą. Šiuo požiūriu svarbų vaidmenį atliks visų pirma programa LIFE.

Buveinių nykimas

Kad Paukščių direktyva ir Buveinių direktyva būtų geriau įgyvendinamos, Komisija įgyvendina Veiksmų planą gamtai, žmonėms ir ekonomikai. Buveinių direktyvoje išvardyta tik keletas apdulkintojų rūšių, tačiau taikant saugomoms buveinėms, pvz., pievoms, skirtas išsaugojimo priemonės apdulkintojų būklę gali labai pagerėti. Taigi labai svarbu geriau įgyvendinti šią direktyvą šalinant vieną svarbiausių apdulkintojams kylančių pavojų – buveinių nykimo grėsmę. Kuriant žaliają infrastruktūrą²⁴ būtų galima dar labiau pagerinti natūralias sąlygas, kurios reikalingos klestinčioms apdulkintojų buveinėms išlaikyti taikant gamtinius sprendimus²⁵ bei didinant platesnį kaimo ir miesto kraštovaizdį sudarančių tinklo „Natura 2000“ teritorijų suderinamumą ir sujungiamumą.

ES bendra žemės ūkio politika ir sanglaudos politika suteikia svarbių galimybių laikotarpiu iki 2020 m. kaimo ir miesto vietovėse išlaikyti ir kurti apdulkintojų buveines. Formuojant žemės ūkio politiką (įskaitant kompleksinės paramos, tiesioginių išmokų ir kaimo plėtros priemones) sukurta įvairių priemonių, reikalingų siekiant pašalinti apdulkintojams daromą spaudimą, atsirandantį dėl intensyvaus žemės ūkio ir žemės naudojimo keitimo, įskaitant žemės ūkio paskirties žemės apleidimą. Šios priemonės visų pirma apima ekologiniu požiūriu svarbias vietoves, už kurias ūkininkams mokamos tiesioginės išmokos ir kurios apdulkintojams naudingos kaip apsauginės juostos ir pūdymai palikta žemė, tinkama daug nektaro ir žiedadulkių turintiems augalams augti, taip pat pagal kaimo plėtros programas įgyvendinamas agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės. Kitos svarbios paskatos ūkininkams teikiamos už tvarių ūkininkavimo sistemų taikymą tinklo „Natura 2000“ vietovėse ir investavimą į ekologinį ūkininkavimą. Reikia nuolat dėti pastangų, kad būtų pripažinta apdulkintojų svarba žemės ūkio našumui.

²² <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/sfs-28-2017.html>.

<http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/sfs-16-2017.html>.

²³ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/sfs-04-2019-2020.html>.

²⁴ Žr. „Žalioji infrastruktūra. Europos gamtinio kapitalo puoselėjimas“, COM(2013) 249 final.

²⁵ Pvz., natūralias vandens sulaikymo priemones, <http://nwrn.eu/>.

Nors sveikoms apdulkinčiųjų populiacijoms svarbiausias kaimo vietovių vaidmuo, vis labiau pripažįstama ir miesto bei priemiesčio vietovių svarba stiprinant apdulkinčiųjų buveines. Viešosios ir privačiosios erdvės, kaip antai parkai, sodai, žalieji stogai ir žaliosios sienos, atlieka apdulkinčiųjų prieglobsčio buveinių ir pagalbos priemonių funkciją – jomis naudodamiesi apdulkinčiai gali judėti ir plisti urbanizuotose vietovėse. Šios erdvės papildo kaimo natūralias ir pusiau natūralias vietas ir taip stiprinamas platesnio kraštovaizdžio apdulkinčiųjų buveinių tinklas. Taikant įvairius perspektyvius sprendimus, pavyzdžiui, gamtinius sprendimus, būtų galima geriau integruoti apdulkinčiųjų buveines į pagrindinius infrastruktūros tinklus, kaip antai kelių bei geležinkelių ir elektros linijų tinklus, dažnai siejamus su buveinių blogėjimu ir dažniausiai besidriekiančius didelėse, įvairove pasižyminčio Europos kraštovaizdžio teritorijose. Regionų ir vietos valdžios institucijos turėtų būti raginamos investuoti į šiuos sprendimus.

Pesticidų naudojimas

Pesticidų keliamą riziką ir poveikį apdulkinčioms lemia veikliųjų medžiagų toksiškumas ir poveikio lygis. Augalų apsaugos produktams²⁶ gaminti naudojamos veikliosios medžiagos ES gali būti tvirtinamos tik atlikus rizikos vertinimą siekiant įsitikinti, kad nebus padaryta neigiamo poveikio bitėms²⁷. 2013 m. Europos maisto saugos tarnyba (toliau – EFSA) parengė rekomendacinį dokumentą²⁸ siekdama sustiprinti esamą rizikos vertinimą, t. y. į vertinimo reikalavimus įtraukti, be kita ko, reikalavimus, susijusius su lėtiniu poveikiu ir laukinių bičių rūšimis. Tačiau kol kas valstybės narės šių rekomendacijų nėra patvirtinusios, taigi reikės imtis tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti jų įgyvendinimą.

2013 m. Komisija apribojo trijų neonikotinoidų grupės pesticidų²⁹ naudojimą, paaiškęs, jog jie kelia didelę riziką bitėms. Ši rizika patvirtinta 2018 m. vasario mėn. EFSA parengtoje įrodymų apžvalgoje³⁰. Kaip teigiama Reglamente (EB) 1107/2009²⁷, svarbu nustatyti tinkamas priemones šiai rizikai sumažinti. 2018 m. balandžio 27 d.³¹ valstybės narės patvirtino Komisijos pasiūlymą dar labiau apriboti trijų neonikotinoidų grupių pesticidų naudojimą.

Be to, Direktyvoje 2009/128/EB³² numatyti įvairūs veiksmai, kuriais siekiama skatinti patvirtintus pesticidus naudoti tausiai. Siekiant sumažinti pesticidų poveikį apdulkinčioms, būtų galima nacionaliniuose veiksmų planuose, rengiamuose pagal direktyvą, nustatyti konkrečius tikslus ir priemones.

Invazinės svetimos rūšys

Invazinės svetimos rūšys – dar viena svarbi apdulkinčioms kylanti grėsmė. Reglamente (ES) Nr. 1143/2014³³ nustatyta keletas priemonių, šioje srityje taikytinų visoje ES. Nuolat

²⁶ Terminas „pesticidai“ reiškia augalų apsaugos produktus, apibrėžtus Reglamente (EB) Nr. 1107/2009.

²⁷ Reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką.

²⁸ EFSA rekomendacinis dokumentas dėl augalų apsaugos produktų keliamos rizikos bitėms (*Apis mellifera*, *Bombus* spp. ir pavienėms bitėms) vertinimo, <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>.

²⁹ 2013 m. gegužės 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 485/2013, kuriuo iš dalies keičiamas įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 540/2011 nuostatos dėl veikliųjų medžiagų klotianidino, tiامتoksamo ir imidakloprido patvirtinimo sąlygų ir dėl draudimo naudoti augalų apsaugos produktais, kurių sudėtyje yra šių veikliųjų medžiagų, apdorotas sėklas ir jomis prekiauti.

³⁰ <https://www.efsa.europa.eu/en/press/news/180228>.

³¹ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en.

³² Direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo.

³³ Reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo.

stengiantis įgyvendinti šias priemones ir į sąrašą įtraukti naujas rūšis, kurioms, kaip manoma, kyla grėsmė, bus sumažintas žalingas poveikis, kaip antai poveikis, siejamas su azijinės širšės (*Vespa velutina*) plėšrumu, arba bus pristabdytas apdulkintojų buveinių nykimas dėl tam tikrų rūšių augalų, pavyzdžiui, bitinės sprigės (*Impatiens glandulifera*), kuri užstelbia vietinę augaliją. Be to, turėtų būti skatinama privačiais ir viešaisiais tikslais naudoti vietinių rūšių apdulkintojus ir vietinių rūšių augalus siekiant išvengti rizikos, dėl invazinių svetimų rūšių kylančios vietinių rūšių apdulkintojų.

Kitos grėsmės

Poveikį apdulkintojams daro ir klimato kaita, aplinkos tarša bei ligos. Klimato kaita – tiek laipsniškos permainos, tiek ekstremalūs oro reiškiniai – turi įtakos apdulkintojų paplitimui ir jo mastui, jų buveinėms ir sąveikai. Nors išsamių tyrimų dėl įvairių teršalų (pvz., oro taršos, sunkiųjų metalų ir šviesinės taršos) ir ligų poveikio neatlikta, yra žinoma, jog teršalai ir ligos daro žalą laukiniams apdulkintojams arba neigiamai veikia jų buveines. Šia iniciatyva šios grėsmės tiesiogiai nešalinamos. Jų poveikį apdulkintojams padės sumažinti ES klimato politika³⁴, oro taršos politika³⁵ ir bičių sveikatos srities veiksmai¹⁴. Tačiau šia iniciatyva prie šių ir kitų grėsmių šalinimo bus prisidedama netiesiogiai – bus remiamas apdulkintojams skirtų sveikų buveinių išlaikymas, kūrimas ir sujungimas, taip pat bus sprendžiama nevietinių rūšių, platinančių pavojingus užkratus ir ligas, plitimo problema ir taip didinamas bendras Europos ekosistemų atsparumas klimato kaitai.

2.3. III PRIORITETINĖ KRYPTIS: didinti informuotumą, įtraukti plačiąją visuomenę ir skatinti bendradarbiavimą

Sprendžiant apdulkintojų populiacijų mažėjimo problemą būtinas strateginis požiūris visais valdymo lygmenimis ir įvairių subjektų įsitraukimas. Šia iniciatyva bus didinamas visuomenės informuotumas klausimais, susijusiais su apdulkintojų svarba ir būtinybe skubiai imtis veiksmų. Bus skatinama dalytis ir dalijamasi geriausia patirtimi ir remiamas tolesnis bendradarbiavimas siekiant sutelkti mokslo bendruomenę, politikos formuotojus, įmones ir piliečius, kad jie imtųsi veiksmų ir bendradarbiautų.

Nors jau veikia keletas platformų, kuriomis remiamas bendradarbiavimas apdulkintojų srityje (pvz., mokslinių tyrimų tinklai ir informacijos apie politiką mainų platformos), reikia toliau stiprinti bendradarbiavimo pajėgumus. Šiuo požiūriu Komisija ir valstybės narės turėtų didinti informuotumą finansavimo galimybių klausimais ir skatinti jomis naudotis. Taikant bendras priemones ir naudojantis esama geriausia patirtimi pagrįstais su apdulkintojais susijusių planų ir strategijų šablonais bus skatinama imtis tolesnių veiksmų nacionalinių, regionų ir vietos lygmenimis. Siekiant padėti visuomenei ir specialistams geriau suprasti laukinių apdulkintojų svarbą visuomenei ir ekonomikai, taip pat būtų galima padidinti ES išlaidas nacionalinėms bitininkystės programoms.

ES dar daugiau prisidės prie visuotinių veiksmų apdulkintojų srityje – ji tvirčiau remis Tarptautinėje iniciatyvoje dėl apdulkintojų³⁶, kuriai vadovauja Jungtinių Tautų Maisto ir

³⁴ https://ec.europa.eu/clima/index_lt.

³⁵ Direktyva (ES) 2016/2284 dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo.

³⁶ Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijos sprendimas V/5, <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=7147>.

žemės ūkio organizacija, nustatytus išsaugojimo veiksmus ir per savanorišką koaliciją dėl apdulkintojų³⁷ skatins tarptautinį bendradarbiavimą.

3. IŠVADA

ES iniciatyva dėl apdulkintojų padės siekti ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. ir sektorinės politikos, kaip antai bendros žemės ūkio politikos ir sanglaudos politikos, tikslų. Be to, įgyvendinant šią iniciatyvą bus sukaupta vertingos informacijos apie ES daromą pažangą siekiant susijusių JT nustatytų darnaus vystymosi tikslų.

Iniciatyva bus įgyvendinama kartu su Veiksmų planu gamtai, žmonėms ir ekonomikai, visų pirma kartu su parengsimomis rekomendacijomis dėl ES lygmens žaliosios infrastruktūros ir ekosisteminių paslaugų aspekto integravimo į sprendimų priėmimo procesą. Ši iniciatyva pradedama įgyvendinti prasidedant tarpinstitucinėms deryboms dėl ES daugiametės finansinės programos po 2020 m. Nors numatyta siūlomus veiksmus užbaigti iki 2020 m., bus svarbu ilgesniuoju laikotarpiu išlaikyti esamas pastangas ir kuo geriau išnaudoti būsimas ES finansavimo priemones siekiant padėti veiksmingai spręsti apdulkintojų populiacijų mažėjimo problemą.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą patvirtinti šią iniciatyvą ir, glaudžiai bendradarbiaujant su visomis suinteresuotosiomis šalimis, aktyviai įsitraukti į jos įgyvendinimą.

Komisija iki 2020 m. pabaigos peržiūrės iniciatyvos įgyvendinimo pažangą ir prireikus pateiks rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų. Į šio proceso rezultatus bus atsižvelgiama rengiant galutinę ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. apžvalgą ir vykdant su ja susijusius tolesnius veiksmus.

³⁷ <https://promotepollinators.org>.

PRIEDAS. VEIKSMŲ SĄRAŠAS

Šiame priede apžvelgiami tikslai ir veiksmai pagal kiekvieną prioritetinę ES iniciatyvos dėl apdulkintojų kryptį. Šie veiksmai bus įgyvendinami iki 2020 m. Šiais tikslais nustatoma ilgalaikė perspektyva iki 2030 m.

I PRIORITETINĖ KRYPTIS: pagerinti žinias apie apdulkintojų populiacijų mažėjimą, jo priežastis ir padarinius		
Tikslas <i>Apdulkintojai ir jų buveinės stebimi ir reguliariai vertinami. Yra nustatyta ES lygmens stebėsenos sistema, kurioje kaupiami duomenys, reikalingi apdulkintojų ir jų buveinių būklei ir tendencijoms įvertinti. Tai yra pagrindas, kuriuo remiantis rengiami patikimi savalaikiai su apdulkintojais susiję rodikliai, kuriuos naudojant yra lengviau įvertinti susijusių ES politikos priemonių poveikį ir yra galimybių sukurti Europos apdulkintojų ir apdulkinimo atlasą. Pagal ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programas sutelkiami ištekliai siekiant pašalinti žinių, susijusių su apdulkintojų populiacijų mažėjimu, jo priežastimis ir padariniais visuomenei ir ekonomikai, spragas. Duomenys ir informacija apie apdulkintojus viešai prieinami.</i>		
I VEIKSMAS: REMTI STEBĖSENĄ IR VERTINIMĄ		
1A)	Siekdama užtikrinti, kad būtų pateikta kokybiškų duomenų, reikalingų ES apdulkintojų rūšių būklei ir tendencijoms įvertinti ir su apdulkintojais susijusiems rodikliams parengti, Komisija sukurs ir išbandys ES mastu taikysimą apdulkintojų stebėsenos sistemą. Bus sukurta techninė ekspertų grupė, kuri padės atlikti šį darbą.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2018 m. 4 ketv.
1B)	Komisija pradės rengti į Europos raudonąją knygą įtrauktinų žiedmusių rūšių sąrašą.	2019 m. 1 ketv.
1C)	Komisija parengs apdulkintojams svarbių buveinių sąrašą ir, remdamasi valstybių narių pagal Buveinių direktyvą pateiktomis ataskaitomis ir kitais esamais duomenimis, įvertins jų būklę.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 1 ketv.
1D)	Siekdama įvertinti galimybę taikyti šį naujovišką požiūrį siekiant surinkti duomenų apie pesticidų poveikį apdulkintojams, Komisija pradės bandomąjį pesticidų buvimo aplinkoje stebėsenos tiriant bičių produktus (pvz., žiedadulkes) projektą.	2018 m. 4 ketv.
1E)	Siekdama bendrai įvertinti apdulkintojų populiacijų mažėjimą ir jo poveikį visuomenei bei ekonomikai ir šio vertinimo rezultatų pagrindu parengti tinkamas atsakomąsias politikos priemones, Komisija taikys sistemą, grindžiamą apdulkintojų ekosistemų ir jų paslaugų nustatymu ir vertinimu, įskaitant su apdulkintojais ir	2019 m. 2 ketv.

	apdulkiniu susijusio gamtinio kapitalo apskaitą.	
2 VEIKSMAS: REMTI MOKSLINIUS TYRIMUS IR INOVACIJAS		
2A)	Komisija toliau propaguos ir rems mokslinius tyrimus ir inovacijas, susijusius su apdulkintojais ir jų populiacijų mažėjimo priežastimis bei padariniais, – ji tai darys pagal ES 2014–2020 m. bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“.	Nuolat
2B)	Vykdydama mainus per Europos inovacijų partnerystės žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) ³⁸ tinklą, Komisija didins suinteresuotųjų šalių informuotumą galimybių, susijusių su apdulkintojų poreikių ir jų teikiamos apdulkinimo paslaugos pripažinimu, klausimais.	Nuolat
2C)	Komisija apsvarstys galimybę įgyvendinant ES bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Europos horizontas“ po 2020 m. toliau propaguoti mokslinius tyrimus ir inovacijas siekiant išspręsti apdulkintojų populiacijų mažėjimo problemą.	Nuolat
3 VEIKSMAS: SUDARYTI SĄLYGAS LENGVIAU DALYTIS ŽINIOMIS IR NAUDOTIS DUOMENIMIS		
3A)	Komisija sukurs apdulkintojų klausimams skirtą internetinę platformą, kuri būtų pagrindinis duomenų ir informacijos centras.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 1 ketv.
3B)	Valstybės narės, remdamosi INSIPRE direktyvos ³⁹ ir Direktyvos dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ⁴⁰ reikalavimais, turėtų viešai skelbti susijusius erdvinis duomenis, kaip antai duomenis apie žemės naudojimą, kad būtų galima atlikti integruotą erdvinę analizę.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 2 ketv.

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

³⁹ Direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE).

⁴⁰ Direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką.

II PRIORITETINĖ KRYPTIS: pašalinti apdulkintojų populiacijų mažėjimo priežastis		
Tikslas Yra nustatytos ir įgyvendinamos nykstančių apdulkintojų rūšių ir jų buveinių išsaugojimo priemonės. Su apdulkintojais susijusios priemonės visiškai integruotos į bendrą žemės ūkio politiką ir sanglaudos politiką, o valstybės narės naudojasi visomis apdulkintojų buveinių išlaikymo ir atkūrimo kaimo ir miesto vietovėse galimybėmis. Apdulkintojų buveinės veiksmingai sujungtos platesniame kraštovaizdyje ir taip užtikrinta galimybė joms plisti įvairiose teritorijose. Apdulkintojai yra saugomi nuo pesticidų ir invazinių svetimų rūšių poveikio.		
4 VEIKSMAS: IŠSAUGOTI NYKSTANČIAS APDULKINTOJŲ RŪŠIS IR BUVEINES		
4A)	Komisija toliau rengs veiksmų planus dėl nykstančių apdulkintojų rūšių ir buveinių, išvardytų Buveinių direktyvoje, ir padės valstybėms narėms bei suinteresuotosioms šalims juos įgyvendinti, be kita ko – pagal programą LIFE.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 2 ketv.
4B)	Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, nustatys išsaugojimo priemones ir valdymo metodus siekdama užtikrinti kuo didesnę naudą nykstantiems apdulkintojams ir jų buveinėms, be kita ko, vykdydama „Natura 2000“ biogeografinį procesą ir surengdama šiam klausimui skirtą praktinį seminarą.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 2 ketv.
4C)	Valstybės narės turėtų į prioritetinių veiksmų programas, susijusias su „Natura 2000“ teritorijų ir žaliosios infrastruktūros valdymu bei rūšių apsauga, įtraukti prioritetines priemones, skirtas svarbioms apdulkintojų buveinėms.	2019 m. 3 ketv.
5 VEIKSMAS: GERINTI APDULKINTOJŲ BUVEINIŲ IR ŠALIA ESANČIOS ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS BŪKLĘ		
5A)	Komisija įvertins esamą apdulkintojams svarbių priemonių, numatytų pagal 2014–2020 m. bendrą žemės ūkio politiką, naudojimo patirtį. Remdamasi šiuo vertinimu ji parengs valdymo institucijoms ir ūkininkams skirtas rekomendacijas, kuriose pateiks techninio pobūdžio patarimų apie tai, kaip padidinti priemonių veiksmingumą, ir aktyviai skatins laikytis šių rekomendacijų įgyvendinant bendrą žemės ūkio politiką po 2020 m.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2018 m. 4 ketv.
5B)	Valstybės narės turėtų skatinti į 2014–2020 m. kaimo plėtros programas įtraukti apdulkintojams svarbias priemones, be kita ko, rengdama ūkininkams ir kitoms susijusioms suinteresuotosioms šalims skirtus mokymo kursus bei didindama jų informuotumą.	Nuolat
5C)	Komisija skatins integruoti apdulkintojams svarbius aspektus į bendros žemės ūkio politikos po 2020 m. įgyvendinimo procesą, o į veiklos rezultatų ir stebėsenos sistemą, kai ji bus baigta rengti ir pradės veikti, įtrauks	Nuolat

	su apdulkintojais susijusį rodiklį.	
<i>6 VEIKSMAS: GERINTI APDULKINTOJŲ BUVEINIŲ MIESTO VIETOVĖSE IR PLATESNIAME KRAŠTOVAIZDYJE BŪKLĘ</i>		
6A)	Komisija rinks informaciją apie geriausią patirtį ir parengs vietos valdžios institucijoms skirtas rekomendacijas, kaip sukurti apdulkintojams palankią aplinką, taip pat įtrauks su apdulkintojais susijusį aspektą į kriterijų, taikytinų siekiant gauti Europos žaliosios sostinės ir Žaliojo lapo („Green Leaf“) apdovanojimus, rengimo veiklą.	2019 m. 2 ketv.
6B)	Komisija didins sanglaudos politikos valdymo institucijų ir suinteresuotųjų šalių informuotumą apdulkintojų išsaugojimo ir susijusių finansavimo galimybių 2014–2020 m. ir po 2020 m. klausimais.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2018 m. 4 ketv.
6C)	Teikdama rekomendacijas dėl ES lygmens žaliosios infrastruktūros ir dėl ekosistemų ir jų paslaugų integravimo į sprendimų priėmimo procesą Komisija skatins kraštovaizdžio lygmeniu imtis veiksmų, kuriais būtų išlaikomos ir atkuriamos apdulkintojų buveinės, taip pat skatins juos integruoti į teritorijų planavimo procesą ir kitus susijusius sprendimų priėmimo procesus.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2018 m. 4 ketv.
<i>7 VEIKSMAS: MAŽINTI PESTICIDŲ NAUDOJIMO POVEIKĮ APDULKINTOJAMS</i>		
7A)	Komisija ragins valstybes nares įtraukti konkrečius apdulkintojų išsaugojimo tikslus ir priemones į peržiūrėtus nacionalinius veiksmų planus, rengiamus pagal Direktyvą 2009/128/EB, siekdama sumažinti pesticidų naudojimo keliamą riziką ir poveikį apdulkintojams, ir esamą padėtį įvertins antroje šios direktyvos įgyvendinimo ataskaitoje.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 2 ketv.
7B)	Siekdama sustiprinti pesticidų keliamos rizikos apdulkintojams vertinimą, Komisija patvirtins EFSA rekomendacinio dokumento dėl augalų apsaugos produktų naudojimo keliamos rizikos bitėms (<i>Apis mellifera</i> , <i>Bombus</i> spp. ir pavienėms bitėms) įgyvendinimo planą.	2018 m. 4 ketv.
7C)	Komisija priims teisinės priemones, kuriomis bus uždrausta bet koku tikslu lauke naudoti trijų neonikotinoidų grupių pesticidus (imidaklopridą, tiametoksamą ir klotianidiną), kuriems nuo 2013 m. jau taikomi konkretūs apribojimai.	2018 m. 2 ketv.
<i>8 VEIKSMAS: MAŽINTI INVAZINIŲ SVETIMŲ RŪŠIŲ POVEIKĮ APDULKINTOJAMS</i>		
8A)	Komisija pateiks valstybėms narėms technines gaires dėl apdulkintojams žalingų į Reglamento (ES) Nr. 1143/2014 taikymo sritį įtrauktų invazinių svetimų rūšių prevencijos ir valdymo.	2019 m. 3 ketv.

8B)	Komisija parengs rekomendacijas siekdama skatinti viešajame ir privačiajame sektoriuose naudoti vietinių rūšių augalus ir apdulkintojus.	2019 m. 3 ketv.
III PRIORITETINĖ KRYPTIS: didinti informuotumą, įtraukti plačiąją visuomenę ir skatinti bendradarbiavimą		
Tikslas <i>Didinamas plačiosios visuomenės informuotumas klausimais, susijusiais su apdulkintojų svarba ir būtinybe skubiai imtis veiksmų siekiant sustabdyti jų populiacijų mažėjimą. Viešoji politika yra paveiklesnė, nes yra veiksmingai sutelkiamos įmonių ir piliečių pastangos. Pavieniai veiksmai daro didesnę poveikį, nes susijusių subjektų veiksmai geriau koordinuojami visais lygmenimis. ES imasi pasaulio lyderio vaidmens siekdama remti tarptautinius apdulkintojų srities veiksmus ir sudaryti sąlygas juos lengviau įgyvendinti.</i>		
9 VEIKSMAS: SKATINTI VERSLO SEKTORIŲ IR PILIEČIUS IMTIS VEIKSMŲ		
9A)	Komisija teiks rekomendacijas įmonėms (visų pirma žemės ūkio maisto sektoriaus), kaip prisidėti prie apdulkintojų išsaugojimo, ir skatins jas tai daryti. Be to, Komisija per ES verslo ir biologinės įvairovės platformą ⁴¹ ir teikdama Europos įmonėms skirtą apdovanojimą už laimėjimus aplinkos srityje toliau skatins remtis geraja patirtimi ir taikyti apdulkintojams naudingus naujoviškus verslo modelius, taip pat ji per Gamtos turtų finansavimo priemonę suteiks finansavimo galimybių.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 2 ketv.
9B)	Komisija, atsižvelgdama į 2017 m. atliktos tinkamumo patikros išvadas ir rekomendacijas ⁴² , išnagrinės galimybę ES ekologiniu ženklu ženklinti produktus, kuriais prisidedama prie apdulkintojų išsaugojimo, kaip antai laukinių gėlių sėklų mišinius, vazoninius apdulkintojams skirtus augalus ir kitus susijusius sodininkystės produktus.	2019 m. 3 ketv.
9C)	Komisija parengs ir išplatins mokomąją medžiagą apie apdulkintojus. Ji taip pat parengs rekomendacijas, kaip piliečiai gali prisidėti prie apdulkintojų išsaugojimo ir dalyvauti su apdulkintojais susijusioje piliečių mokslinėje veikloje. Ši apdulkintojams išsaugoti skirta dalyvavimo veikla gali būti vykdoma per Europos solidarumo korpusą, remiantį jaunimo savanorišką veiklą projektuose, kurie yra naudingi įvairių Europos šalių bendruomenėms ir aplinkai. Be to, šias pastangas galėtų papildyti nacionalinės bitininkystės programos rengiant mokymą siekiant padėti visuomenei ir specialistams geriau suprasti laukinių apdulkintojų svarbą.	Nuolat

⁴¹ http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.htm.

⁴² COM(2017) 355 final.

<i>10 VEIKSMAS: VISAIS LYGMENIMIS SKATINTI ĮGYVENDINTI STRATEGIJAS DĖL APDULKINTOJŲ IR BENDRADARBIAUTI</i>		
10A)	Komisija, remdamasi esama geriausia patirtimi, parengs bendrus šablonus ir priemones siekdama palengvinti strategijų dėl apdulkintojų kūrimą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.	2019 m. 3 ketv.
10B)	Komisija nustatys, kaip būtų galima pagerinti visų susijusių subjektų bendradarbiavimą naudojantis esamomis platformomis, ir skatins toliau bendradarbiauti pagal ES lygmens mechanizmus, įskaitant ES 2014–2020 m. bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą, Europos teritorinio bendradarbiavimo („Interreg“) programas, vykdančią bendruomenės inicijuotą vietos plėtrą, Techninės pagalbos ir informacijos mainų programos aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūrą (TAIEX-EIR) ⁴³ ir Techninės pagalbos ir informacijos mainų programos bei Regioninės ir miestų politikos GD (TAIEX-REGIO) ⁴⁴ tarpusavio priemones.	Pirmasis tarpinis rezultatas – 2019 m. 1 ketv.
10C)	Komisija, laikydamasi Tarptautinėje iniciatyvoje dėl apdulkintojų ⁴⁵ nustatytų tikslų, skatins įtraukti su apdulkintojų išsaugojimu susijusius aspektus ir priemones į ES remiamas besivystančių ir kaimyninių šalių politikos priemones, planus ir programas.	Nuolat
10D)	ES prisijungs prie savanoriškos koalicijos dėl apdulkintojų ir skatins imtis veiksmingų tarptautinių su apdulkintojais susijusių veiksmų.	2018 m. 4 ketv.

⁴³ http://ec.europa.eu/environment/eir/p2p/index_en.htm.

⁴⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/improving-investment/taix-regio-peer-2-peer/.

⁴⁵ Šiai iniciatyvai vadovauja Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija.